

TÜRKİYE'DE MÜLTECİLER
VE
TOPLUMSAL KABUL ÇALIŞTAYI

EKİM 2019

MERSİN RAPORU

İSTİHDAM OTURUMU

MODERATÖR

Kezban Çelik: T.E.D. Üniversitesi

KATILIMCILAR

Devrim Çelik Disk Genel-iş

Fikret Topal S.E.S

Bora Altaş: Mersin Büyükşehir Belediyesi

Mustafa Güler Mersin Sanayicileri ve İş insanları Derneği (MESİAD)

Deniz Karher Mersin Barosu

Emir Bengisoy UNHCR

MERSİN İSTİHDAM RAPORU

Mülteciler kendi ülkelerinde belli bir yaşam standartları varken, can güvenliği nedeniyle kaçarak göçe zorlanmış bir kitle, aynı zamanda geldikleri ülkede hem çalışma alanları sınırlı, hem de bizler gibi kendilerini güvende hissederek çalışabilecekleri alan yok denecek kadar az.

Mersin’de sadece Suriyeli göçü yok, aynı zamanda Güneydoğu Anadolu’dan gelmiş yoksul kesim de var. Bu yüzden bölgede, istihdam yaratacak büyük işletmelerin olmaması da ciddi bir işsizlik sorunu doğuruyor.

Mülteciler mağdur, yabancı ve sofralarına ekmeğe götürme telaşında oldukları için kayıtlı olmak, yüksek ücret almak konularını tartışacak durumda değiller, öncelikleri iş bulmak. Fakat iş bulduktan sonra daha iyi ücretle çalışmak, arkasından da sosyal güvenlik istiyorlar.

Ağırlıklı olarak kırsal alanda, tarımda, gündelik işlerde, inşaat sektöründe çalışan Suriyelilere sürekli bir istihdam oluşturmak, yasal olarak sınırlı sayıda çalışma izni almış olanların dışında, denetlemeler ve cezalar yüzünden çok da olabilir gözüküyor.

Yabancı çalıştırma ve sigortasız çalıştırma farklı iki kavram. Çünkü sigortasız çalıştırma Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını da kapsıyor. Serbest Bölgede sigortasız işçi çalıştırma, işletmelerin ruhsatının iptaline, faaliyetinin sona ermesine yol açıyor. Bu yüzden bir işveren çalışma izni olmayan

mülteciyi, ne zaman geleceği belli olmayan riskleri kabullenerek, ister kendi menfaatini düşünerek, isterse insani açıdan yaklaşarak çalıştırmayı göze alamaz.

Mersin’de kendi şirketlerini kuran Suriyelilerin sayısı oldukça fazla. Bir kısmı ülkelerinden getirdikleri sermayeleri ile, bir kısmı da fason üretim yapabilmek için uluslararası kuruluşların yatırımıyla işletmelerini kurdular. Özellikle bölgenin en eski ticaret ve sanayi kenti olan Halep’ten gelenlerde ticaret kültürü çok gelişmiş durumda.

Serbest Bölge’de hazır giyim üretimi yapan işletmelerde 7-8 bin çalışan var. Suriyeliler hazır giyim üretiminde taşeronlaşarak, Serbest Bölgeye yakın yerlerde konfeksiyon atölyeleri açarak bir nevi arka plan destek hizmeti vermeye başladılar. Mersin’de Yenipazar bölgesinde Suriyelilerin kurduğu konfeksiyon atölyeleri bulunmakta ve bölgede neredeyse boş dükkan yok. Kepenkleri kapalı, perdeleri inik, işletmelere parça başı iş yapan bu atölyelerde onlarca Suriyeli kendi memleketlisi patronları için çalışmakta. Artık Suriyeliler kendi patronlarını çıkararak istihdam sorunlarını bir şekliyle çözmeye başladılar.

Ticarete, SGK primi, vergi ödemeyen kaçak işletmeler yüzünden bir haksız rekabet yaşanmakta. İnsani açıdan destek olma bir taraf için mağduriyete, diğer bir taraf için ise kazanca yol açıyorsa toplum içinde çatışma kaçınılmaz olur ve toplum kendi mağduriyetinin sorumlusu olarak Suriyelileri gördüğü sürece toplumsal kabul’ün , sosyal uyumun yaşama geçmesi zorlaşır.

2016 yılında yapılan değişiklikle geçici koruma statüsündeki mültecilere çalışma izni çıkarıldı. İşverenlerin Çalışma Bakanlığına başvurarak Suriyelileri istihdam etmesinin önünde hiçbir yasal engel yok. Fakat işverenlerin birçoğu prosedürü bilmiyor ve bürokrasi ile uğraşmak istemiyor.

Mersinde mültecilerle ilgili mesleki bir ayrıştırma yapılmış değil, becerisi ve yetkinliği olan kişilerin sayısı, hangi alanda uzmanlaştıkları bilinmiyor.

İstihdam denince akla hep erkeklerin istihdamı gündem oluyor. Suriyeli kadınların daha kapalı ve tutucu bir ortamda yaşamaları kadın istihdamını arttırmayı engelliyor. Buna rağmen Suriyelilerin kurduğu konfeksiyon ve merdiven altı atölyelerde ağırlıklı Suriyeli kadınlar çalışıyor. Yani kadınların çalışmamaları doğrultusunda toplumsal bir baskı yok. Güvendikleri, dil sorunu olmayan bu atölyeleri çalışmak için tercih ediyorlar. Ancak çalışma koşulları çok zor. Hem işsiz, hem de çalışmaya mecbur oldukları için çok ucuz ücretlere, kayıt dışı olarak çalışıyorlar. Çalışma mekanları hem sağlıksız, hem de kötü ve tehlikeli.

Çöp ve kağıt toplayıcılarının çoğu çocuk. Adanalıoğlu, Yenipazar tarafında ki sera ve bahçelerde Suriyeliler tüm aile olarak çalışıyorlar. Ve çocuklarda zorunlu eğitimlerini bırakarak ailesi ile beraber çalışmakta.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mültecilerin istihdam edilebilmesi için geçici de olsa çalışma izni verilmesi lazım, işletmelere ceza olarak dönebilecek bir sürece bırakılarak bu kişileri gizli, örtük bir biçimde istihdamla süreklilik sağlamak mümkün değil. Bir insan eğitimsiz, işsiz ve yoksulsa milliyetin önemi kalmaz, dilencilik, seks işçiliğine ve belli bir süre sonra çeteleşmeye yönelecektir. Bu yüzden mültecilerin ivedilikle istihdamının sağlanması gerekir. Aynı zamanda çalışma izni vererek de sigortasız çalışmayı denetimleri arttırarak engellemek gerekir.

Mültecileri ülkeye kabul eden devlettir. Bu yüzden istihdamda çalışma izni için yükü işverenlere atmak yerine, en azından hükümet sorunu çözebilmek için kolaylaştırıcı mekanizmalar oluşturması gerekir. Çünkü küçük işletmelerin bir çoğunun Çalışma Bakanlığı ile yazışma yapacak, yazışma takip edecek özel büroları, bölümleri yoktur.

2 milyona yaklaşan çalışan mültecinin ancak 40-60 binine çalışma izni çıkması gösteriyor ki, işverenin başvurusu ile mültecilerin çalışma izni alması hayata geçirilemiyor. Bürokrasinin ve formalitelerin ortadan kaldırılarak, ikamet izinleri gibi çeşitli kriterler doğrultusunda mültecilere devlet tarafından çalışma izni verilmeli. Çalışabilirliğini yasal olarak belgeleyen bir mülteci, işveren tarafından korkmadan istihdam edilecektir. Bu durumda merdiven altı atölyelerde çalışanlar sigortalı olmaktan yararlanamasa bile, yerleşik olarak çalışan işyerleri, cezaya maruz kalmamak ve işletmesinin adının kötü anılmaması için çalışanlarını sigorta yapmak zorunda kalır.

Türkiye'nin istihdamda temel sorunlarından biri de mesleki yetersizliktir. Mültecilerin, çalışmaya ihtiyaçları varken, istihdam edilme ve dahaiyi ücret alma olanaklarının artacağı konusunda ikna edilerek, beceri kazanma ve mesleki eğitim kazanma kurslarına katılmaları sağlanmalı.

Ticaret Odaları ile birlikte çalışılarak bölgenin ihtiyaç duyduğu meslekler belirlenmeli ve Tarım Müdürlükleri, İşkur, Halk Eğitim Merkezleri gibi kurumlarla işbirliğine gidilerek mültecilere vasf kazandırma eğitimleri verilerek, nitelikli istihdama ulaşmaları sağlanmalı. Çünkü vasıfsız işçilerin çalışma iznine ulaşmaları çok zor.

Aynı zamanda nitelikli istihdamın sağlanması için mültecilerin eğitimlerinin , becerilerinin bilgisine ulaşmak için kapsamlı bir çalışma yapılmalı. Diplomaları eşdeğer kabul edilmediği için mesleklerini yapamıyor olsalar bile, inşaat mühendisi mülteci nin tarlada çalışması kabul edilemez.

Tarımın; terk edilen bir alan olması, özellikle üretim ve ticarete kalitenin, verimin düşük olması yüzünden mesleki yeterlilikte öncelendirilmesi gerekir. Aynı zamanda Mersin bir liman kenti olduğu için lojistik sektöründe de eğitimleri hızlandırmak gerekiyor.

Çalışma Bakanlığı ile görüşülerek, mültecilere uygulanan negatif kota değiştirilerek, yerine kadınlarda ve engellilerde uygulandığı gibi pozitif kot getirilmeli. Yani aldıkları mesleki yeterlilik sertifikaları ile desteklenen mültecilere hukuki destekte sağlanmalı.

İstihdam alanında kayıt dışılıkla mücadele’de sendikalara da çok iş düşmekte. Kendi üye işçilerini korumak için kayıt dışılıkla mücadele etmek zorundalar. Bu yüzden işsiz sendikası, mülteci sendikası gibi yasal olarak örgütlenilemiyen alanlarda yeni bakış açıları ve yaklaşımlar yaratılmalı

HUKUK OTURUMU

MODERATÖR

Hüseyin Çıvgın Ankara Barosu Mülteci Hakları Merkezi

KATILIMCILAR

Miray Yücel Birleşmiş Milletler Gıda Programı

Kübra Nur Bulduk Mersin Barosu

Dilber Ökten Mersin Barosu

Seda Söylemez Mersin Barosu

Nalan Ateş Altıntaş Mersin Barosu

Esra Ergüzelöglü. Mersin Eğitim-Sen

Mehmet Yamklayan Mersin Çocuk Mahkemesi

MERSİN HUKUK RAPORU

Hak arama mücadelesi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için bile kolay değilken, mülteciler için bu mücadele daha da zorlu bir hal almakta.

5 yıl öncesine oranla günümüzde hakimlerin bilgi ve anlayışı olumlu yönde gelişmiştir. Sulh çocuk hakimleri, aile hakimleri, idare hakimleri konuya çok hassas ve duyarlıdır. Hukuk alanındaki bu olumlu gelişmelerin en büyük etkeni avukatlardır. İnsan haklarını merkezine koyan her çalışma Baro'nun ve avukatların görevi. Bu yüzden bu ilkelerin hukuki bakış olarak yerleşmesi için avukatların zorlaması ve çabalaması gerekmektedir.

Sahada mültecilerle çalışan birçok stk ve devlet kurumunun açtığı Toplum Merkezleri bulunmakta. Fakat bu kurumlarda çalışanların bir çoğunun haklara nasıl erişileceği, sorunun çözümü için mültecilerin nereye yönlendirileceği gibi konularda bilgi donanımı yetersiz.

Mülteci Hakları Merkezi Baro'nun adli yardım bölümü ile beraber çalışmak zorunda. Çünkü bir mülteci fonu olmadığı için avukatlar görevlendirme ücretlerini adli yardım kapsamında alabiliyorlar. Fakat bu fonun yetersizliği yüzünden dava ücretlerini ancak 6 ay, 1 yıl sonra almaları ve mülteci taleplerinin de

giderek artması avukatlar içinde bir yük oluşturmaya başladı.

Mersin Baro'sunda Mülteci Komisyonu, İnsan Hakları Merkezi çatısında yeni kuruldu, bu yüzden de stk'larla ve toplumla ilişkileri çok zayıf. Suriyeli kadınlar Baro'ların mülteci, kadın ve çocuk hakları merkezleri olduğunu bilmiyor. Kadınların birçoğu okuma-yazma bilmediği ve evden dışarı çıkamadığı için broşür, afiş gibi araçlarla bilgilendirilmeleri ve ulaşılmaları da çok zor oluyor.

Ekonomik durumları orta ve üst seviyede olan mülteciler zaten avukatla çalışma bilgisine sahipler ve avukatlık ücreti ödeyerek bu hizmete erişebiliyorlar. Ama çoğu yoksul olan mültecilerin haklarını aramak için tek olanakları Baroların sunduğu adli yardım.

Mersin'de "Suriyeli Hukukçular Derneği" adında bir yapı bulunmakta. Bu derneği Suriyeli avukatlar kurdu. Avukatlık mesleğini Türkiye'de yapma yetkileri olmamakla birlikte Türkiyeli avukatlarla ilişkiye geçerek, onlar aracılığı ile ticari amaçlı hukuki yardım yaparak kendilerine maddi gelir sağlıyorlar. Aynı zamanda Arapça bilen Türkiyeli avukatlarda kazanç elde etmek için hukuki destek veriyor.

Mülteciler içinde işyerinde hakkını alamayan işçiler, okulda şiddete uğrayan çocuklar veya cinsel istismara uğrayan kadınlar var. Fakat kendilerini güvende hissetmedikleri için şikayetçi olamıyorlar. Böyle durumlarda avukatlar, müvekkillerine güven telkin edemiyor.

Sınır dışı uygulamalarında çok ciddi hukuksuzluklar bulunmakta. Gönüllü geri dönüş adı altında zorla ülkesine götürülüp bırakılan insanlar bulunmakta. Geri gönderme formlarının bazılarında Arapça tercüme bulunmamakta, yanlarında tercüman da yoksa, insanlar neyi imzaladığını bilmeden belgeyi zorla imzalıyor, bu durum çok büyük hak ihlalleri doğurmaktadır. Bir işçi haklarını talep ettiği zaman, işvereni tarafından terörist olarak ihbar edilebiliyor ve bu durumda işçi sınır dışı edilebiliyor, bu işlemin kodu da G87. Kodu kaldırmak için dava açılmazsa dönüşü olmuyor ve kişi sınır dışı ediliyor.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hukukçuların görevi herhangi bir bireyin İnsan Hakları anlamında, haklarının zedelenmemesi için mücadele etmektir. Bu yüzden mültecileri de misafir olarak değil, hakları olan bu toplumun bireyleri olarak görmek gerekir.

Mülteci Hakları merkezinin, kendisine ait bir fon oluşturularak adli yardım bölümünden ayrılması gerekmekte. Çünkü Mülteci Hakları Merkezine gelen başvurular ivedilikle görevlendirme istemekte.

Adli yardım fonunun kullanımı ile ilgili prosedür belli, yardım alabilmek için birçok evrak isteniyor ve mültecilerin bu evraklara ulaşması çok zor. Bu yüzden Baro olarak, kişiyi ivedilikle avukatı ile

buluşturabilmek için gerekli evrakların hiçbiri istenmeden, sadece ad, soyadı ve adli yardımın ne için istendiği bilgileri yeterli olmalı.

Baroların Mülteci Hakları Merkezleri mahallelere giderek yerel halk ve mültecilerle bir araya gelerek, adli yardımını, sahip olunan hakları ve hak arama yollarını anlatabilmeli. Mülteciler aynı mahallede yaşamayı tercih ediyorlar. Ve en sağlıklı bilgi kulaktan kulağa yayılıyor. Bu yüzden mahallede bir kişinin Baro hizmetinden faydalandığı duyulduğunda bir çok kişi yardım talep edebiliyor.

Baro sadece mülteci konusuna odaklanan bir kuruluş değil. Mülteci konusunda çalışan stklarla işbirliğine gidilerek hukuki yardım verilebilir. Baro'nun atayacağı avukatlar, Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelere giderek hem bilgilendirme, hem de danışmanlık hizmeti vermeli.

Derneklerin kurduğu Toplum Merkezleri, sosyal uyumu gerçekleştirebilmek için yerel halka ve mültecilere ortak hizmet veriyor. Bu alanda çalışanlar özellikle kadın ve çocuk mağduriyetlerinde mülteci bireyinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gibi hakları olduğunu bilmemekte. Bu yüzden Barolar insiyatif kullanarak Toplum Merkezi çalışanlarına, eğitimcilere, sağlık personeline ve İl Göç İdaresi çalışanlarına hukuki eğitim vermeliler.

Barolar idari yönetim, belediye ve Adalet Bakanlığı ile ilişkiye geçerek, mültecilerin karşılaştıkları ihlallere yönelik bir istatistik çıkarmalı. Aynı zamanda mültecilerin en çok işlerinin düştüğü Göç İdareleri, Nüfus Vatandaşlık Müdürlükleri ve en çok gittikleri mekanlara Baro'nun hukuki destekleri ile ilgili afişler ve broşürler asılarak mülteci toplumunun Baro'yla ilişkiye geçmesi sağlanabilir.

Mültecilerle en önemli iletişim merkezi İl Göç İdaresi. İl Göç İdarelerinde Baro ve B.M. Mülteciler Yüksek Komiserliği ortak bir ofis açarak mültecilerin hukuki destek alması sağlanmalı. Özel ihtiyaç sahiplerinin tesbit edilerek Göç İdaresine iletilmesi ve kayıtta öncelendirilmesi gerekiyor. Çünkü özel ihtiyaç sahiplerinin hak ve hizmetlere erişimi çok hızlı sağlanmalı.

SOSYAL UYUM VE MEDYA OTURUMU

MODERATÖR

Akif Atlı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

KATILIMCILAR

Ali Dinç Sever Tarsus Bel. Başk. Yar.

Sevda Delikaya Yenişehir Belediyesi

Nazire Büyük Gürses Mersin Büyükşehir Bel.

Zeynep Tekin Babuç Osmaniye Korkut Ada Üni.

Günnur Attar Mersin Üni.

Cengiz Çeri Sosyolog

Nilgün Karayılan Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN)

İlhami Coşkun EĞİTİM-SEN

Yılmaz Bozkurt Sağlık Emekçileri Sendikası (SES.)

Nasır Nesanır Mersin Tabip Odası

Burcu Düzen Mersin Barosu

Hasbi Salman Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHU-DER)

Onur Altaş SHU-DER

Bayram Dölen SHU-DER

Leyla Karacan SHU-DER

Müslüm Eroğlu Hacı Bektaş Vakfı

Mehmet Veyis Kılıç Türk Kızılay

Bora Boz Türk Kızılay

Selçuk Birimci İnsan Hakları Derneği (İHD)

Çiğdem Serin	Halkevleri Tarsus Şubesi
Çağrı Ertürk	Sosyal Demokrsasi Derneği
Şener Çelik	Sosyal Demokrasi Derneği
Seçil Sezen Günebakan	Kadın Derneği
Osman Şahin	Tarsus Bereket Derneği
Biröl Öz	Tarsus Bereket Derneği
Hacı Marik	Tarsus Bereket Derneği
Kemal Vural Tarlan	Kırkayak Derneği
Bediz Yılmaz	Maya Derneği
Volkan Gültekin	Maya Derneği
Fırat Paçacı	Hayata Destek
Leyla Doğan Desteklenmesi Projesi)	Piktet (Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar İçin Kapsayıcı Eğitimin
Osama Saad	Maharet Kapasite Geliştirme Derneği (MAHARET)
Gökçer Tahincioğlu	T-24 Genel Yayın Yönetmeni

MERSİN SOSYAL UYUM VE MEDYA RAPORU

Türkiye'ye bir ülke nüfusu kadar mülteci gelmiştir ve bu duruma hazırlık yapılmadığı için yani hastane, okul, sosyal yaşam alanları çoğaltılmadığı için kentlerde yaşanan sıkışıklık iki toplum arasında gerilimlere yol açmakta, mültecilerin sosyal uyumunun gerçekleşmemiş olması toplumsal yaşam içinde dezavantaj oluşturmaktadır.

Mülteci alanında kullanılan kavramlara ve bu kavramların toplumsal algısına bakmak gerekiyor. Öncelikle yerel toplumun kendisi ve mültecileri nasıl konumlandığı önemli. Kendisini ev sahibi, mülteciyi ise misafir olarak tanımlayan bakış yerel toplumun kabul anlayışını geliştirmiyor. Ancak bu coğrafyada yaşayan her bireyin insan olarak aynı haklara sahip olduğu anlayışı yerleşebilirse ortak bir yaşamdan, komşuluktan bahsedilebilir.

Mültecilerin eğitilmesine yapılan vurgu, sosyal uyumun yaşama geçirilmesi için çözüm olarak en çok önerilen kavram. Fakat unutuluyor ki mülteci olarak tanımlanan bu insanların binlerce yıllık kültürel birikimleri var. Bu yüzden kendimize benzetmeye çalışmak yerine önce kabul etmeye yönelik kavramları geliştirmek zorunluluğu var. Avrupa'da göçmenleri eğitmek üzere yürütülen politikaların

geri teperek, gettolaşmaya ve Avrupa coğrafyasıyla savaşmaya yol açtığı hatırlanmalı.

Mülteci alanında çalışan dernek ve uzmanların karşılaştıkları tekil vakalar ve bunların aktarımı çok önemli ama aynı zamanda çok tehlikelide bir yanı var. Tekil örneklerden hareketle genellemelere ulaşıyor ve bu genellemeler kalıp yargılar olarak toplumda negatif Suriyeli kadın yada Suriyeli aile imgesini oluştururken gerilimleri de ortaya çıkıyor. Ama bilinmeli ki mülteci toplumu da yaşam tarzı, eğitim durumu gibi birçok açıdan farklılıklar gösterir. Bu yüzden toplumsal kabul ve uyum hedefiniz varsa bu genellemelerden vazgeçmek gerekiyor. Ama bu durum Türk toplumunun da kendine dönük bakışını zorunlu kılıyor. Çünkü çizilen Suriyeli aile, kadın imgesi Türk toplumuna çok benziyor. Koca baskısı, şiddet, çok eşli evlilik her iki toplumunda çözülmesi gereken ortak problemleri.

SAĞLIK

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, sadece bir hastalık yada engellilik durumu olarak değil, kişinin, bedensel, ruhsal ve sosyal tam iyilik hali olarak tanımlıyor. Dolayısıyla bu tanıma bakarak Türkiye’de yaşayanların, Suriye den gelenlerin ne kadar sağlıklı olduğunu sormak gerekir.

Sağlık göstergesinin %15’ini sağlık hizmeti belirler. Bu yüzden sağlık hizmeti vererek, sağlık sorunlarını çözemezsiniz. Sağlığın asıl belirleyicileri hizmet dışında çevredir, toplumdur, siyasal ve ekonomik faktörlerdir. Sosyal ve ekonomik sıkıntıları çözemediğiniz zaman ne sağlıklı Türkiye vatandaşları ile, ne de sağlıklı mülteciler ile bir arada yaşanabilir.

Elbette ki bireysel olarak sağlık hizmetini yerine getirmekte önemlidir. İlk dönemlerde Akdeniz ilçesinde doğan 6000 bebeğin 1200’ü Suriyeli. Bulaşıcı hastalıklardan toplumu korumak için bebeklerin %95’i aşılanmalı. 1200 bebeğin aşılanmaması demek oranın %80’e düşmesine ve dolayısıyla hem Türk, hem de Suriye toplumunun halk sağlığı yönünden risk altına girmesi demek.

Türkiye’de sağlık hizmetlerinin %96’sı Sağlık Bakanlığı aracılığıyla yürütülüyor. Suriyeliler sağlık kurumlarına ulaşamadığı için Göçmen Sağlığı Merkezlerinde hizmet alıyorlar. Bu merkezlerde aşılarn, tedavilerin yapılması denetlenmiyor ve bu durum ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı için Suriyelilerinde ivedilikle Aile Sağlığı Merkezlerinde tedavi görmeleri gerektiğini Sağlık Bakanlığına önerdik.

EĞİTİM

Eğitim alanında çok ciddi sıkıntılar var. En başında da dilimizi bilmeyen çocuklara ders anlatmak zorunda kalınıyor. Hem dil sorununu çözmek, hem de eğitim sisteminde son yapılan değişikliklerle tercih edilmeyerek boş kalan İmam Hatip Liselerine dolgu malzemesi olması için Suriyeli öğrenciler

yerleştirildi. Bu yüzden normal liselerde çok az sayıda Suriyeli öğrenci kaldı.

Suriyeli üniversite öğrencileri, sınava hazırlık yaparak, yabancı öğrenciler sınavına girerek ardından da 1 yıl Türkçe eğitimi alarak üniversitelere yerleşiyorlar. Bu süreç standart prosedür ve 3-4 yıl sürüyor. Üniversitelerde okuyan Suriyeli grup da homojen değil. Çok

varlıklı ailelerin çocukları olduğu gibi uluslararası kurumlardan aldıkları burslarla okuyan öğrencilerde var. Hatta üniversite okumak isteyen Halep’li gençler, hem daha fazla üniversite olduğu için, hem de ulaşım kolaylığı yüzünden Türkiye’yi tercih ediyorlar.

Üniversite de okuyan Suriyeli kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunlarını aşmış bir grup ve küçük kız, erkek kardeşlerine bu yolda ilerlemeleri için yol gösteren oluyorlar.

BELEDİYELER

Belediyeler mültecilerin sıkıntıları ile ilgili idari çözümler üretmek zorundayken hem merkezi yönetimin baskısı, hem de halkın baskısı altında. Bu durum belediyelerin çözüm üretmede zorlanmalarına yol açıyor.

Merkezi yönetim mülteci konusunda netleşmeyince, yerel yönetimlerde tavır almakta zorlanıyor. Bu insanların barındırılması, asgari yaşam standartlarında bir yaşam olanağı sağlanması lazımken, yerel halk tarafından “kamu kaynaklarımızı harcıyorsunuz” şeklinde gelen tepkiler var.

Tarsus Belediyesi olarak, Merkezi hükümetin gönderdiği genelgeler doğrultusunda Suriyelilerin açtığı dükkanlara vergi kaydı istenmiyor. Bu durum özellikle ticaretle uğraşan yurttaşlar tarafından rahatsızlıklara neden olmakta, çünkü bir ayrıcalık söz konusu.

MEDYA

Toplum ne ise, medyası da odur. Üstten ve hatta sömürgeci bir dil her alana yerleşmiş durumda. Ayrımcılık bir hastalıktır ve hepimiz fark edene kadar sürdürürüz ve dile yansır. Cumhurbaşkanının, Ana Muhalefet Liderinin, Bolu, Mudanya Belediye başkanlarının ayrımcı söylemleri, sonra değiştirseler bile haber oluyor. Toplumdaki gerçeklik şudur. “plajlara gelmesinler, parklarda oturmaları ama Ostim’de asgari ücretin yarı fiyatına çalışırken yansınlar.”

Böyle bir ortamda ulusal basının çok kırırdama şansısı yok. Ayrımcı dili her kaynağın ürettiği bir durumda basındaki ayrımcı dili tartışmıyoruz. Bu yüzden medyayı en az kusurlu alan görmek lazım. Çünkü okunan ve etkileyen bir medya yok. Tam tersine toplumdan etkilenen bir medya var.

ÇÖZÜM VE ÖNERİLER

Sosyal uyum ve toplumsal kabul konuşulurken Suriyeli mülteciler arasındaki farklılıkları görmek lazım. Erdemli ve Viranşehir de yaşayan maddi durumları iyi, ticaretle Suriyeliler günlük yaşama uyum sağlamada çok zorlanmıyorlar, bu yüzden bölge halkı ile bir sıkıntıları yok. Fakat Güneydoğu Anadolu'dan sıkıntılar yüzünden göç etmiş kürt vatandaşların yaşadığı Demirtaş gibi mahallelere gelen yoksul ve dezavantajlı Suriyeliler gündelik yaşama ayak uyduramıyor ve bölge halkıyla sıkıntılar yaşıyor. Dolayısıyla sosyal uyum ve toplumsal kabul problemini bir sınıf problemi olarak görmek lazım. Eğer birlikte bir yaşam kurulması isteniyorsa, her iki yoksul toplum kesiminin de sorunlarının ortak olduğunu ve ancak birlikte davranarak bu sorunların üstesinden geleceklerini anlamaları lazım.

Bu memleketin asıl kurucuları olan farklı etnisiteler arasında daha barışı sağlayamamışken, mültecilerin toplumsal kabulünü ve sosyal uyumunu çözmek çok zor. Yapılan anketlerde görülüyor ki toplumun %65'i Suriyelilerin gitmesini istiyor ve nefret söylemi çok çabuk yayılıyor. Bu yüzden toplumsal kabulün oluşması için çözüm insan hakları ve özgürlükler konularında yoğunlaşmaktan geçiyor.

Bulduğunuz ülke hukukunu, vatandaşa uyguladığınız gibi ülkede yaşayan herkese uygulamak zorunluluğu vardır. Bu yüzden hukukun ve hakların her kesime iletişim kanalları kullanılarak düzgün ve doğru anlatılması, bireylerin bu kuralları uygulaması sosyal uyumun gerçekleşmesi için en önemli adımlardan biridir.

Mersin'de uluslararası ve ulusal stk'lar sahada çalışmakta. Fakat bu çalışmalarda genellikle mülteciler ve onların kurduğu örgütler dışlanmakta. Bir dili biliyor olmak, karşı tarafı anlamak için yeterli değildir. Geleneklerini, kültürünü bilmediğiniz takdirde tercüme edilmiş cümleler anlamayı sağlamayabilir. Bu yüzden farklılıkları tehdit olarak görmeden misafir olarak tanımlanan kesimin, kültürünü, hikayelerini dinlemek gerekiyor. Aynı zamanda Suriyelilerinde kendilerine ilişkin konu ve çözümlerde tartışmalara dahil edilmesi, çalışan kurumlarında anlayışını derinleştirir ve netleştirir.

Sağlık hizmetinde 1. Basamakta Aile Sağlık Merkezlerine ulaşım yürüyüş mesafesinde olmalı, yoksa bu hizmete ulaşamıyorsunuz demektir. Uyum süreci sonunda kimi Suriyeli Suriyelilerin Aile Sağlık Merkezlerinde tedavi olmasını sağlayarak aşıların düzenlenmesine, kişilerin akut sağlık sorunu varsa tedavi edilmesine yarayarak büyük bir gelişme sağlandı.

Suriyeli çocuk gelinler ve bunların hamilelik süreçleri çok kritik bir konu. Bu konunun araştırılması ve buradaki acımasızlığın ortaya çıkartılması gerekiyor. Kadınların üreme hakkı konusunda bilinçlendirilmesi gerekmekte. Kaç tane çocuk sahibi olacağı ile ilgili kadınlarında söz hakkı olduğunu

bilmeleri gerekiyor.

2018 yılında B.M.'nin sağladığı fonlarla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 10 bin öğretmene eğitim verildi ve bu öğretmenlerin seçiminde okullarında Suriyeli öğrenci bulunp, bulunmamasına bakıldı. Fakat eğitim ne kadar başarılı olsa da öğretmenlerin isteksiz, bıkkın ruh halleri yüzünden hiçbir fayda elde edilemedi. Bu yüzden bu tür eğitimler hem sıklaştırılmalı, hem de katılımcılar gönüllülük temelinde seçilmeli.

Sosyal uyum sınıfları kurularak Suriyeli öğrencilerden öncelikli olarak dil öğrenmeleri bekleniyor. Fakat sosyoekonomik olarak dezavantajlı olan bu çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, kültürel faaliyetlere katılmalarının, en azından kendilerin bir şekilde ifade etmelerinin öncelik olması gerekir. Bu kriter ve öncelikler ancak eğitim alanında çalışan tüm kurumların bakanlığın, öğretmen sendikalarının ve stk'ların bir araya gelerek bir mülteci eğitim politikası oluşturmaları ile yaşama geçebilir.

Suriyeliler ile yerel halk arasında bir köprüye ihtiyaç var. Üniversitelerde okuyan Suriyeli öğrenciler sayesinde dil sorunu, kültürlerin birbirini anlamaması gibi iki toplum arasındaki birçok sorun çözülebilir.

Mültecilere hizmet vermek istemeyen doktorların, eğitimcilerin olduğu, etik ilkelerle mesleklerini icra eden bireylerin bile ayrımcılığa dönük davranışlarda bulunduğu bir toplumda kabul ve uyum çalışmalarının sadece mültecilere dönük yapılması etkisiz kalacaktır. Bu çalışmaların kapsamının genişletilerek tüm toplumu içine alması gerekir.

Birlikte yaşamın kurulabilmesi için; mağdurluğu derinleştiren ve sürekli bir anlayış haline getirerek uyum ve kabulü zorlaştıran insani yardım eksenli programları sonlandırmak, mülteci çalışmalarını hak temelli bir eksene dönüştürmek gerekiyor. Bu anlayışın yaşama geçmesi için de birlikte yaşamı geliştirecek programlar üretecek stk'lara ihtiyaç var.

Özellikle mültecilerin yoğun yaşadığı bölgelerde ki yerel basın doğru bir dil kullanmasını, bütün muhatapları dinleyerek, görüşlerini alarak haber yapması sağlayabilir.

Zaten kendini eğitilebilir bir noktada görmeyen militarist bir basın geleneği varken, şu ifade kullanılmasın demek bir çözüm üretmiyor. Yerel basının ve ulusal basındaki duyarlı insanların katılımıyla bir çalıştay düzenlenerek yeni bir dil kurmanın yolu bulunabilir.